

Schokgolf door Hilversum na de verkiezingsuitslag. Verdwijnt de NPO?

Door [Benno de Jongh](#) - 29 november 2023
Geplaatst in [Kabinetsformatie](#) - [Media](#) - [NPO](#)

De uitslag van de Tweede Kamerverkiezingen zal grote gevolgen hebben voor de NPO, dat kan bijna niet anders. De PVV heeft er nooit een geheim van gemaakt dat ze een bloedhekel heeft aan de publieke omroep. Maar daar blijft het niet bij. De PVV staat niet alleen.

Een week na de verkiezingen is een centrumrechtse coalitie nog steeds de meest waarschijnlijke. De vraag is nog wel of de PVV, Nieuw Sociaal Contract (NSC) en BBB samen een minderheidscoalitie gaan vormen. Of dat de VVD zich alsnog bij hen voegt en een 'gewone' meerderheidscoalitie mogelijk maakt. Hoe dan ook, voor het lot van de NPO maakt het vermoedelijk niet veel uit.

De PVV is het duidelijkst en wil de financiering van de NPO in z'n geheel stoppen. 'In plaats van eerlijke informatie en ontspanning is het vooral bezig met propaganda. We worden dagelijks getreiterd met klimaatpaniek en diversiteitspropaganda', aldus het PVV-partijprogramma.

Behalve Wilders zijn ook NSC, BBB en VVD kritisch

Ook de mogelijke toekomstige partners van Wilders zijn kritisch op de inrichting van het omroepbestel. In de plannen van NSC verdwijnt NPO 3. De partij van Pieter Omtzigt wil de publieke omroep terugbrengen tot zijn kerntaken en wil 'producties stimuleren op het gebied van nieuws, achtergronden, geschiedenis, film, kunst en cultuur'.

BBB maakt in de mediaparagraaf geen melding van het verdwijnen van tv-zenders of anderszins hard

Schokgolf door Hilversum na de verkiezingsuitslag. Verdwijnt de NPO?

saneren van de NPO. Net als op veel andere terreinen vraagt de partij vooral aandacht voor de regio. De partij van Caroline van der Plas wil een versteviging van de samenwerking tussen regionale omroepen en de publieke omroep. 'Verder worden regionale en lokale zenders ingezet voor het behoud van de streektaal'. Omdat ook NSC in het programma schrijft lokale en regionale omroepen te willen steunen, zal men bij de publieke omroep in de regio een stuk minder zenuwachtig zijn dan op het Media Park.

De VVD wil 400 miljoen bezuinigen, een flink deel van het jaarlijkse budget. Voor het beeld: de NPO heeft voor 2024 een budget van 966 miljoen euro gevraagd aan het ministerie van Cultuur. De totale begroting van de NPO komt in 2024 uit op 1,1 miljard euro. In naam heet het omroepbestel pluriform te zijn en de VVD wil dit systeem met de verschillende omroepen in grote lijnen behouden. De partij wil wel af van allerhande frivoliteiten als quizzes, reisprogramma's en het meningencircus op tv en radio. 'De belangrijkste taak van de NPO is het uitzenden van feitelijk en waarheidsgetrouw nieuws, onderzoeksjournalistiek en educatie. We hervormen de NPO zodat er meer ruimte is voor omroepen om vanuit hun eigen identiteit programma's te maken.'

De eclatante verkiezingsoverwinning van de PVV betekent niet voor heel het Media Park slecht nieuws. Zo heeft Ongehoord Nederland (ON!) van D66-staatssecretaris Gunay Uslu (Media) te horen gekregen dat de omroep door mag gaan met uitzenden. De NPO had Uslu voor de verkiezingen verzocht de voorlopige erkenning van ON! in te trekken, omdat de omroep onvoldoende bereid zou zijn tot samenwerking.

Al sinds de eerste uitzending in februari 2022 ligt de omroep van Arnold Karskens onder vuur. De NPO-ombudsman constateerde dat ON! zich schuldig maakt aan het verspreiden van aantoonbaar onjuiste informatie. De omroep betaalde met tegenzin enkele boetes, maar zei er telkens nadrukkelijk bij dat de NPO zich bedient van een dubbele moraal door andere omroepen wel ongestraft onjuiste informatie te laten verspreiden.

Martin Bosma, woordvoerder cultuur en media van de PVV, speelt vermoedelijk een cruciale rol als het gaat om de toekomst van de NPO. Als een van de weinige partijgenoten heeft hij invloed op de ideeën van Wilders. In 2010 was hij als onderhandelaar betrokken bij de vorming van Rutte I, waar de PVV aan meedeed als gedoogpartner.

Rutte I bezuinigde de Wereldomroep weg

Het eerste kabinet-Rutte wilde 200 miljoen bezuinigen op de publieke omroep, onderdeel van bezuinigingen van in totaal achttien miljard euro. Het opheffen van het Muziekcentrum voor de Omroep en de overheveling van de Wereldomroep naar de begroting van Buitenlandse Zaken leverde 78 miljoen euro op. De facto betekende dit het einde van de Wereldomroep. De overige miljoenen schraapten de omroepen her en der weg door doelmatiger te gaan werken.

Bosma werkte als financieel journalist jarenlang bij de Wereldomroep en toonde geen mededogen voor z'n ex-werkgever. Volgens het PVV-Kamerlid was door de komst van internet en andere media het

Schokgolf door Hilversum na de verkiezingsuitslag. Verdwijnt de NPO?

brengen van nieuws voor Nederlanders in het buitenland grotendeels achterhaald.

Ruim dertien jaar na de formatie van Rutte I is de liefde tussen de PVV en de publieke omroep er niet groter op geworden. PVV'ers zijn zelden of nooit te zien aan talkshowtafels, al zal dat de komende maanden misschien anders zijn. Als de partij al besproken wordt op nationale tv of radio is dat zelden positief.

Programma's als *Op1* en *Nieuwsuur* zullen tegenwerpen dat ze Wilders regelmatig uitnodigen, maar dat hij stelselmatig weigert te komen. Dat is slechts een deel van het verhaal, bleek ook in de voorbije verkiezingscampagne. Het debat bij *College Tour* op zondag 22 oktober gold als onofficiële aftrap van de verkiezingscampagne. Hoewel Wilders op basis van zowel het aantal Kamerzetels als het aantal zetels in de peilingen aanspraak maakte op deelname, besloot de redactie hem niet uit te nodigen. De reden? Wilders werd niet uitgenodigd omdat hij eerder ook nooit te gast was bij *College Tour*.

Het passeren van de PVV-leider door het KRO-NCRV-programma was niet alleen een bevestiging van de afkeer die veel Hilversumse redacties hebben voor politici van een bepaalde kleur. Maurice de Hond betitelde de gebeurtenis als een van de sleutelmomenten in de campagne. Had Wilders deelgenomen aan het debat bij *College Tour*, dan was hij mogelijk eerder hoog in de peilingen komen te staan. De campagne had een heel andere dynamiek kunnen krijgen, denkt de opiniepeiler.

Een recenter voorbeeld van beïnvloeding van de verkiezingscampagne door de publieke omroep is de uitzending van *Khalid & Sophie* van maandag 20 november, twee dagen voor de stembusgang. De aanslag op Thierry Baudet in een Gronings café zo'n anderhalf uur voor het begin van de uitzending bleef onvermeld. Wel werd er expliciet gewaarschuwd voor Wilders en door verschillende mensen aan tafel werd stemadvies gegeven voor D66, Volt en GroenLinks-PvdA.

Bij de NPO heeft nieuws vaak maar één kant

Alsof dat nog niet genoeg was kon Jeroen Pauw in het bijzijn van drie andere journalisten en een opiniepeiler onweersproken vertellen dat NSC het minimumloon niet wil verhogen. Dat terwijl al meerdere malen tijdens debatten ter sprake was gekomen dat Omtzigt dat wel wil doen, al is het in iets minder hoog tempo dan veel linkse partijen.

Ook als er geen verkiezingen voor de deur staan, worden onderwerpen die voor veel Nederlanders van belang zijn vaak van één kant belicht. Zo publiceerden Ruud Koopmans en Arnout Jaspers dit kalenderjaar beiden een boek met thema's die in hoge mate het publieke debat beheersen, respectievelijk over het Europese immigratiesysteem en het Nederlandse stikstofbeleid. De analyse in beide boeken worden in hoofdlijnen gedeeld door een meerderheid van de kiezers, maar gaan diametraal in tegen de gangbare opinie op Hilversumse en Amsterdamse redacties. En hoewel beide boeken goed werden verkocht, weigerde de NPO aanvankelijk om de auteurs een podium te geven.

Maanden na publicatie van hun bestsellers mochten Koopmans en Jaspers weliswaar heel af en toe komen opdraven op radio en tv. Maar in plaats van een rustig interview waarin de kenners in hun

Schokgolf door Hilversum na de verkiezingsuitslag. Verdwijnt de NPO?

vakgebied uitgebreid hun bevindingen met de kijker konden delen, werden kortademige debatjes georganiseerd met felle tegenstanders.

Van voortschrijdend inzicht is nog geen sprake

Bezien van buiten de NPO-vissenkom is het beeld helder: wanneer je het afzet tegen de stemverhoudingen lijken alleen WNL, Omroep MAX en EO enigszins in het politieke midden te staan. En zelfs die omroepen zitten niet altijd op meningen te wachten die ver afstaan van de communis opinio van media, universiteiten, ambtenarij en gevestigde politieke partijen.

Zover als *NRC*-columnist Lieke Marsman, die zegt dat de publiek omroep Wilders salonfähig heeft gemaakt, zullen de omroepen zelf niet snel gaan. Maar in de week na de verkiezingen lijkt de NPO niet van zins om ook maar een begin van voortschrijdend inzicht te tonen. *Buitenhof* besloot zondag na de verkiezingen de *usual suspects* uit te nodigen: minister van Staat Piet Hein Donner, VNO-NCW voorzitter Ingrid Thijssen, politiek verslaggever van *NRC* Lamyae Aharouay en schrijver Bas Heijne.

Telegraaf-journalist Wierd Duk merkte op dat als het tv-programma een serieuze poging had willen doen de verkiezingswinst van de PVV te duiden, ze beter andere gasten konden vragen. Als voorbeeld gaf hij Nausicaa Marbe, Roderick Veelo, René Cuperus, Ewald Engelen of Duk zelf. Maar die zitten om de een of andere reden niet in de rolodex of zijn niet chique genoeg voor het programma van AVROTROS, BNNVARA en VPRO.

De commerciële zenders lijken de temperatuur van de maatschappij beter aan te voelen. Het volkse SBS speelde voor het eerst een rol in de campagne door lijsttrekkers uit te nodigen bij *Vandaag Inside*, de best bekeken talkshow van het land. SBS, dat met de Mediawet weinig van doen heeft, organiseerde ook voor het eerst een verkiezingsdebat. *Het Debat van Nederland*, onder leiding van Wilfred Genee, ging niet onopgemerkt voorbij. Saar van Bueren, de campagneleider van GroenLinks-PvdA, vond het vreemd dat SBS koos om sympathisanten van PVV en VVD als vragenstellers in het publiek te zetten. Terechte kritiek, maar toch vooral de toon van een slecht verliezer die de veilige NPO-setting gewend is. Want met name het zwakke optreden van Frans Timmermans tijdens het debat viel op.

In de Mediawet staat dat bij programma's van de NPO een hoge journalistieke standaard de norm moet zijn. Dat lijkt steeds vaker te bijten met het pluriforme karakter van de omroepen. De politieke kleur van redacties helt evident de andere kant op dan die van de meerderheid van de Nederlandse kiezer.

Andere veelgehoorde kritiek op de NPO is doorgeschooten vergadercultuur, de ondoorzichtige besluitvorming (wie bepaalt welke programma's wanneer worden uitgezonden?), de overdreven vernieuwingsdrang en zoektocht naar jonge kijkers (waaronder de gedwongen verhuizing van NPO 1 naar NPO 2 van voorheen goed bekeken programma's als *Radar* en *Opsporing Verzocht*) en de constructies waarmee presentatoren fors meer verdienen dan de Balkenende-norm.

Schokgolf door Hilversum na de verkiezingsuitslag. Verdwijnt de NPO?

Haperende berichtgeving over Hamas en Israël

Ook de NOS, door Bosma steevast 'staatsomroep' genoemd, ligt steeds vaker onder het vergrootglas. De NOS heeft als zogenoemde taakomroep een specifieke opdracht, namelijk onafhankelijke nieuwsvoorziening. De andere taakomroep binnen het omroepbestel is de NTR, die programma's maakt over kunst en cultuur, minderheden, jeugd, educatie en achtergrondjournalistiek.

De niet altijd even objectieve berichtgeving over het koningshuis had nog een zekere mate van folklore en hoorde bij de NOS zoals *Studio Sport* op zondagavond zeven uur. Echter, de constante alarmistische berichtgeving over het klimaat, de anti-Trump-teneur, de overdadige aandacht voor islamitische feestdagen en de haast obsessieve berichtgeving over diversiteit, werpen de vraag op of de omroep niet teveel eenzijdige aandacht besteedt aan identiteitspolitiek en andere veelal Angelsaksische modegrillen.

De kritiek op de NOS verhevigde na de aanval van Hamas-terroristen op Israël op 7 oktober. Niet alleen was de grootste omroep van het land aanvankelijk rijkelijk laat met de berichtgeving, volgens criticasters als oud-NOS-directeur Bauke Geersing wordt sindsdien vooral het perspectief van de Palestijnen of zelfs Hamas gevolgd.

Tenminste één publieke tv-zender zal sneuvelen

Of de eenzijdige berichtgeving bewust beleid is of dat er sprake is van een bepaalde redactiecultuur (of beide), zal voor het vonnis van het turquoise kabinet waarschijnlijk weinig uitmaken. De PVV, NSC, BBB en VVD gelden als pro-Israël en dat zal de kans dat de NOS bezuinigingen ontloopt niet vergoten.

Het is koffiedik kijken, maar de resultante van de drie of (met de VVD) vier partijprogramma's zou zomaar eens kunnen zijn dat er tenminste één publieke tv-zender verdwijnt, mogelijk zelfs twee. Komt er daadwerkelijk een centrumrechts kabinet, dan lijken daarnaast verregaande bezuinigingen onvermijdelijk. Zelfs als er een coalitieakkoord op hoofdlijnen komt, is er eenvoudig een meerderheid in de Tweede Kamer te vinden voor hard ingrijpen bij de publieke omroep.

De Hilversumse lobby, die al behoorlijk op stoom komt, zal daar weinig tegenin kunnen brengen. Jan Slagter, baas van Omroep MAX, deed in een emotioneel betoog alvast een beroep op de PVV: 'Ik hoop dat Wilders ook denkt aan al die ouderen die heel graag naar Omroep MAX en de publieke omroep kijken.'

Dominique Weesie, de baas van PowNed, denkt niet dat de soep zo heet wordt gegeten dat de gehele NPO verdwijnt. Maar om een flinke sanering zal hij geen traan laten, laat hij weten. 'We zijn de afgelopen jaren overstelpt met allerlei woke-shit. Veel te veel aandacht voor inclusiviteit, genderneutraliteit, of Piet wit moest zijn of regenboogkleuren moest hebben.'

De kans dat de PVV de botste bijl uit de kast haalt, is vermoedelijk niet al te groot. Het compleet opdoeken van de NPO leidt tot zowel wettelijke als praktische bezwaren. Want wie moet dan de taak

Schokgolf door Hilversum na de verkiezingsuitslag. Verdwijnt de NPO?

van rampenzender overnemen? En wat gebeurt er bijvoorbeeld met de registratie en uitzenden van Kamerdebatten?

Coalitieonderhandelingen kennen hun eigen dynamiek, waar bepaalde onderwerpen soms als ruilmiddel voor andere thema's kunnen dienen. Het gemiddelde van de verkiezingsprogramma's is dus niet per definitie de logische uitkomst.

Journalist en voormalig omroepbestuurder Ton F. van Dijk denkt dat er nog een kans is dat de schade voor de NPO enigszins beperkt blijft. Maar dan moet de NPO de vlucht naar voren nemen en zelf een pakket met verregaande hervormingen van het omroepstelsel moeten presenteren. En juist dat lijkt met zoveel verschillende omroepen, bestuurders en belangen geen eenvoudige opgave.

In NPO-programma's zal de komende tijd ongetwijfeld nog vaak alarm worden geslagen over de PVV, onder meer door te zeggen dat bepaalde groepen zich onveilig voelen in dit land. Maar als ze ergens écht moeten vrezen voor de toekomst, dan is het op het Media Park.

Wynia's Week is er het hele jaar door. Met onafhankelijke, verrassende berichtgeving. Wynia's Week is wel **gratis, maar niet goedkoop**. De lezers, kijkers en luisteraars maken Wynia's Week mogelijk. **Doet u mee? Doneren kan [HIER](#). Hartelijk dank!**